

AF 53 - TILSTANDSREGISTRERING AV MURALMALERIENE I BØNSNES KIRKE

Hole kommune, Viken (Buskerud)

Kaun, Susanne

Tittel Af 53 - Tilstandsregistrering av muralmaleriene i Bønsnes kirke Hole kommune, Viken (Buskerud)	Rapporttype/nummer NIKU Rapport 325	Publiseringsdato 30.01.2024
	Prosjektnummer 1022278-02	Sider 15
	Avdeling Konservering	Tilgjengelighet Åpen
Forfatter(e) Kaun, Susanne	ISSN 2703-7797 ISBN 978-82-8101-473-2	Oppdragstidspunkt / periode utført 6.3.2023
	Forsidebilde Foto: Tårnloftet med veggdekor over vestportalen. Foto: NIKU	

Prosjektleder Susanne Kaun
Prosjektmedarbeider(e) Thomas Ragazzon Smestad
Kvalitetssikrer Kjersti Marie Ellewssen

Oppdragsgiver / finansiert av Klima- og miljødepartementet (KLD)

<p>Sammendrag   NIKU fikk i 2023 tilskudd til nasjonale oppgaver fra Klima- og miljødepartementet (KLD) for å opprettholde en nasjonale kompetanse i konservering. Dette innebar blant annet tilstandsvurderinger av kirkeinteriør og- inventar. Riksantikvaren og NIKU ønsker å få en oversikt av tilstanden til muralmaleriene i norske middelalderkirker i stein i løpet av de kommende årene. Tilstandsregistreringen skal tjene som grunnlag for å iverksette bevarende tiltak med mål om å sikre muralmaleriene for fremtiden. I den forbindelse ble muralmaleriene i Bønsnes kirke tilstandsregistrert.</p> <p>I kirken er det bevart muralmalerier fra flere perioder: En inskripsjon over vestportalen med årstall 1704, i dag tilgjengelig fra tårnloftet, rester etter skyggemalerier til tidligere altertavler og røde malingsrester på kirkens østvegg. Inskripsjonen over vestportalen har vesentlige symptomer (TG2) og bør behandles på kort sikt (innen 2 år). Den er også svært utsatt for støt. Rester etter skyggemaleri har svake symptomer, og bør behandles på kort sikt (innen 2 år). De innvendige veggoverflatene er preget av nedbrytning og er skitne.</p>
<p>Abstract   In 2023, NIKU received a grant for national tasks from the Ministry of Climate and Environment (KLD) to maintain national expertise in conservation. This included condition assessments of church interiors and furnishings. The Directorate for Cultural Heritage and NIKU wish to obtain an overview of the condition of the mural paintings in Norwegian medieval stone churches in the coming years. The condition registration will serve as a basis for implementing conservation measures with the aim of securing the murals for the future. In this connection, the condition of the murals in Bønsnes church was registered.</p> <p>Murals from several periods have been preserved in the church: an inscription above the west portal with the date 1704, currently accessible from the tower, remnants of shadow paintings belonging to former altarpieces and red paint residues on the church's east wall. The inscription above the west portal has significant symptoms (TG2) and should be treated in the short term (within 2 years). It is also very vulnerable to impact. Remains of shadow paintings have weak symptoms and should be treated in the short term (within 2 years). The interior wall surfaces are characterised by degradation and are dirty.</p>

Emneord kalkmaleri, bevaring, kulturminne, steinkirke, middelalder, konservering, tilstandsregistrering
Keywords Murals, preservation, cultural heritage, stone church, medieval times, conservation, condition survey

Avdelingsleder
Kjersti Marie Ellewssen

Forord

NIKU fikk i 2023 tilskudd til nasjonale oppgaver fra Klima- og miljødepartementet (KLD) for å opprettholde en nasjonale kompetanse i konservering. Dette innebar blant annet tilstandsvurderinger av kirkeinteriør og- inventar.

Nivå, metode og rapportering for tilstandsregistreringene er utviklet av NIKU og i tett samarbeid med Riksantikvaren gjennom et forprosjekt i 2022 og videre arbeid i 2023.

Innhold

1	Bakgrunn og formål	7
2	Beskrivelse av muralmaleriene.....	7
3	Sammendrag tilstandsregistrering.....	7
3.1	Muralmaleriene.....	8
3.2	Andre forhold.....	8
4	Anbefalinger.....	8
4.1	Generelle anbefalinger for tilstandsvurderinger og behandling av muralmalerier	8
4.2	Anbefalinger ved planer om oppussing av interiøret og romskall	8
5	Metode.....	9
6	Beskrivelse og tilstand av de enkelte muralmaleriene	10
6.1	Inskripsjon	10
6.2	Skyggemaleri og malingsrester.....	12
6.3	Tilstand romskall	14
7	Definisjoner.....	14
8	Referanser.....	15

1 Bakgrunn og formål

Riksantikvaren og NIKU ønsker å få en oversikt av tilstanden til muralmaleriene i norske middelalderkirker i stein i løpet av de kommende årene. Tilstandsregistreringen skal tjene som grunnlag for å iverksette bevarende tiltak med mål om å sikre muralmaleriene for fremtiden. Gjennom prosjektet skal nødvendige strakstiltak avklares, og anbefalinger for videre tiltak defineres. Prosjektet ble gjort i tett samarbeid med Riksantikvaren, og skal være et hjelpemiddel for forvaltningen til å prioritere og gi råd.

I den forbindelse ble muralmaleriene i Bønsnes kirke tilstandsregistrert. Det var et mål at tilstandsregistreringen skal være enkel og effektiv, dvs. at den ikke erstatter en grundig tilstandsvurdering.

Tilstandsregistreringen i Bønsnes kirke ble utført av konservatorene Susanne Kaun og Thomas Ragazzon Smestad 6.3.2023.

2 Beskrivelse av muralmaleriene

Bønsnes kirke er en middelaldersteinkirke som er datert til 1100-1300. Kirken er automatisk fredet etter kulturminneloven (Kulturminne-ID: 83999-1).

I kirken er det bevart muralmalerier fra flere perioder:

- I. Inskripsjon over vestportalen med årstall 1704; opprinnelig utvendig, i dag tilgjengelig fra tårnloftet.
- II. Rester etter skyggemalerier til tidligere altertavler
- III. Røde malingsrester på østveggen

Veggmaleriene II og III er tilstandsvurdert som ett objekt, da disse ligger oppå og inntil hverandre, og det er hensiktsmessig å behandle/restaurere disse sammen.

Utenom tegn og merker, er det er lite bevart av utvendig veggdekor i de norske steinkirkene fra middelalderen. Dermed er inskripsjonen over vestportalen nokså unik.

3 Sammendrag tilstandsregistrering

Tilstanden til muralmaleriene beskrives overordnet med tilstandsgrad TG0 til TG3, hvorav TG3 er dårligst. Risikoen for videre forfall og nødvendighet for behandling uttrykkes i en overordnet konsekvensgrad KG0 til KG3, hvorav KG3 krever umiddelbar tiltak for å hindre tap. Dette er iht. *Standard NS-EN 16096:2012, Bevaring av kulturminner – Tilstandsanalyse av fredete og verneverdige byggverk*. Begrepsavklaring og definisjoner er beskrevet i kap. 7. Beskrivelse og tilstandsvurderinger av de enkelte muralmaleriene finnes i kap. 6.

På generelt grunnlag ansees muralmalerier med tilstandsgrad «TG2 – Vesentlige symptomer» og «TG3 – Kraftige eller alvorlige symptomer» som å være i så dårlig stand at disse bør prioriteres med tanke på konserveringstiltak, uavhengig av konsekvensgrad. I enkelte tilfeller er det imidlertid observert mindre skader (TG1 – svake symptomer) som krever strakstiltak (KG 3) eller tiltak på kort sikt, dvs. innen to år (TG2) for å unngå at tilstandsgraden forverres.

Muralmalerier som dekker store arealer krever ofte et stillas for å kunne vurdere tilstanden fra nært hold, samtidig kan disse ha komplekse problemstillinger. Derfor kreves ofte en grundig tilstandsundersøkelse som går ut over nivået ved denne tilstandsregistreringen.

Mindre muralmalerier som var for høyt opp på veggen og dermed ikke tilgjengelig ved befaring (TG9 – Ukjent tilstand), anbefales å tilstandsregistreres fra stillas, og i første omgang på nivået med denne tilstandsregistreringen; dvs. en enkel visuell og haptisk undersøkelse for å definere tilstandsgraden og konsekvensgraden.

3.1 Muralmaleriene

Følgende muralmalerier i Bønsnes kirke faller inn under en av ovennevnte kategorier, og bør følges opp etter anbefalingene:

Muralmalerier med konsekvensgrad 2 – på kort sikt

- Inskripsjonen over vestportalen har vesentlige symptomer (TG2) og bør behandles på kort sikt (innen 2 år). Den er også svært utsatt for støt.
- Rester etter skyggemaleri har svake symptomer, og bør behandles på kort sikt (innen 2 år).

3.2 Andre forhold

De innvendige veggoverflatene er preget av nedbrytning og er skitne.

4 Anbefalinger

4.1 Generelle anbefalinger for tilstandsvurderinger og behandling av muralmalerier

Muralmalerier er en viktig kunst- og kulturhistorisk del av steinkirkene. Som bygningsintegrerte verk kan disse ikke skilles fra arkitekturen, hverken behandlingsmessig eller hvordan de oppleves. Generelt anbefales det en helhetlig tilnærming for alle innvendige veggoverflater, både dekomalte og ensfargete (se kap. 4.2).

Tilstandsvurderinger og behandlinger på muralmalerier må utføres av en konservator med kompetanse på muralmalerier (spesialisert utdanning på master-nivå eller tilsvarende) og erfaring med arbeid i middelalderske steinkirker.

Særlig ved muralmalerier som dekker store arealer, kan skadeproblematikken og problemstillingene være komplekse. Derfor går tiltak normalt over flere trinn, der det bør legges stor vekt på den undersøkende delen: tilstandsregistrering, grundig tilstandsundersøkelse, forprosjekt og behandling. Tilstanden til de enkelte muralmaleriene kan variere, og det anbefales å vurdere hvilke tiltak som gjøres i hvilken rekkefølge i samråd med utførende muralmalerikonservator.

I tilfeller hvor det må settes opp større stillaser og/eller hvor gjenstander/inventar må demonteres bør det gjøres en vurdering av om tiltak som normalt foregår over flere trinn (tilstandsregistrering, grundig tilstandsvurdering, forprosjekt og behandling) kan utføres fortløpende etter hverandre. Dette vil minske risiko for å påføre skader på kunst eller inventar, samtidig som kostnader reduseres. Tidsestimering for en grundig tilstandsvurdering og et forprosjekt må tilpasses i hvert enkelt tilfelle.

4.2 Anbefalinger ved planer om oppussing av interiøret og romskall

NIKU anbefaler at en muralmalerikonservator er med som rådgiver i forveien av en planlagt oppussing av romskallet og under påfølgende behandling.

Veggene bør undersøkes av muralmalerikonservator for eldre pusslag og eventuelle kalkmalerier, slik at disse kan bevares. NIKU anbefaler generelt å vurdere rensing av kalkete overflater framfor nykalking.

Rensing/nykalking av innvendige vegger bør samordnes med behandling av kalkmaleriene i kirken, slik at arbeidet kan utføres parallelt og tilpasses hverandre. I den forbindelse er det viktig at veggflaten

og muralmaleriene får et godt estetisk samspill, slik at muralmaleriene oppleves som en integrert del av kirkerommet, og er lesbare.

Ved nye funn av kalkmalerier bør alltid Riksantikvaren involveres for å avklare eventuell avdekning og videre behandling. Avdekning og behandling av kalkmalerier bør kun gjøres av muralmalerikonservator med kunnskap om kalkmalerier.

5 Metode

Tilstandsregistrering ble gjort visuelt og haptisk (gjennom berøring) i den grad muralmaleriene var tilgjengelig under befaringen. Undersøkelsen ble gjort fra bakken, og malerier som lå 2,5 m eller mer over gulvet ble kun vurdert fra avstand med kikkert. Omfang og vurdering av skader som var høyere opp på veggen er derfor ufullstendig.

Flere kirker har muralmalerier fra ulike perioder.

- 1) Som hovedregel registreres hver periode for seg.
- 2) Ligger flere perioder oppå hverandre ble disse tilstandsregistrert samlet.
- 3) Dersom flere perioder i dag oppfattes som en del av én romutsmykning og det ikke ga mening å skille de ulike periodene med tanke på behandling, ble disse også tilstandsregistrert samlet.

Registreringen ble gjort gjennom et forhåndsdefinert skjema, der følgende data ble innsamlet:

- Beskrivelse (dekor)*
- Plassering (fritekst)*
- Hovedmaterialer (liste jmf Askeladden)*
- Maleteknikk (fritekst)
- Datering (liste og fritekst)*
- Størrelser (anslått areal i m²)
- Anslått laveste/høyeste punkt over gulv
- Behandlingshistorikk (fritekst)
- Siste registrerte behandling (årstall og utførende konservator)
- Tilgjengelighet ved befaring
- Bevaringsgrad/integritet: hvor mye av det opprinnelige maleriet er bevart, samt omfang og kvalitet av sekundære tilføyinger/retusjer (fritekst)*
- Tilstandsbeskrivelse (fritekst)*
- Tilstandsgrad, jf. Norsk standard NS-EN 16096:2012*
- Type konserveringstiltak (liste)
- Anbefalte tiltak (fritekst)*
- Risikovurdering: mulig skadeårsak og konsekvens*
- Konsekvensgrad, jf. Norsk standard NS-EN 16096:2012*
- Behov for stillas/plattform for anbefalt tiltak
- Notat praktisk gjennomføring
- Anbefaling andre tiltak
- Undersøkt av hvem*
- Dato for tilstandsregistrering*

Dataene merket med * er, utover at de inngår i denne rapporten, også registrert i Riksantikvarens datasytem, *Askeladden*.

Alle foto som er gjengitt i rapporten lagres i Riksantikvarens bildedatabase *Fotostation*.

6 Beskrivelse og tilstand av de enkelte muralmaleriene

6.1 Inskripsjon

Beskrivelse dekor	Initialer (OLSM?) og 1704 i palmettekrans, rødt maling. Overfor vestportal.
Figur 1: Inskripsjon over vestporttalen, i dag tilgjengelig på tårnloftet. Foto: NIKU/	
Datering	1700-tallet 1704
Materialer	Kalkmaleri
Plassering	Opprinnelig på vestfasade, i dag i tårnloft.
Størrelse, anslått areal i m ²	0,5
Anslått laveste/ høyeste punkt over gulv	0 m / 0,5 m over loftsgulv
Behandlingshistorikk	2019 Restaurering (Mur og Mer) 1967 Undersøkelse og prøveavdekninger (Hauglid) Opprinnelig utvendig dekor.
Siste registrerte behandling	2019 (Mur og Mer)

Tilstand

Tilgjengelig ved befaring	Ja
Bevaringsgrad	Godt lesbar. Lite retusjert.
Tilstandsbeskrivelse	Enkelte løse kalklag og bom.
Tilstandsgrad	TG2 – Vesentlige symptomer

Risikovurdering

Skadeårsak og konsekvens	Potensielt tap av puss og dekor. Svært utsatt for støt.
--------------------------	---

Anbefalte tiltak

Type konserveringstiltak	Mindre tiltak/overvåking/forebyggende konservering
Tiltaksbeskrivelse	Pusskonsolidering, lokalt. Motivet bør beskyttes ved å montere plater/pleksiglass foran. Beskyttelsen skal ha god avstand fra overflaten, og ha gjennomlufting. Det er en fordel at man kan se hva som er bak (kikkhul/gjennomsiktig). Kanskje med avdekning på oversiden for å hindre at ting kan plasseres/ falle bak glasset/plate. Tilstanden bør overvåkes.
Konsekvensgrad	KG2 – På kort sikt, innen 2 år

Behov for stillas/plattform for anbefalt tiltak	Nei
Notat praktisk gjennomføring	/
Anbefaling andre tiltak	/

Tilstandsgrad

TG2 – Vesentlige symptomer

Konsekvensgrad

KG2 – På kort sikt, innen 2 år

Fotodokumentasjon

Figur 2:
Detalj i
sidelys. Piler
viser løse
kalklag.
Foto: NIKU

Figur 3:
Dekoren er i
dag
tilgjengelig
fra tårnloft,
og er svært
utsatt for
støt. Foto:
NIKU

6.2 Skyggemaleri og malingsrester

Beskrivelse dekor	Flere kikkehul med spor av skyggemaleri til tidligere altertavler fra to perioder, samt røde malingsrester med kant 1,17 m over gulvet.
Figur 4: Rester etter skyggemaleri på veggen bak altertavle. Foto: NIKU/	
Datering	Etterreformatorisk tid 16/1700-tallet
Materialer	Limfarge på kalk/kalkpuss
Plassering	Østvegg i koret, bak og rundt altertavle
Størrelse, anslått areal i m ²	2
Anslått laveste/ høyeste punkt over gulv	1 m/ 4,7 m
Behandlingshistorikk	2019 Restaurering (Mur og Mer) 2004 Konservering av veggmaleriene (NIKU, rapp. 29/2004) 1967 Undersøkelse og prøveavdekninger (Hauglid)
Siste registrerte behandling	2019 (Mur og Mer)

Tilstand

Tilgjengelig ved befaring	Delvis. Kun nedre del opp til 2 m fra gulvet sett fra nært hold.
Bevaringsgrad	Meget fragmentert bevart, ikke helt avdekket.
Tilstandsbeskrivelse	Enkelte bom. Kikkehull fremstår uryddig, og motivet er kun delvis avdekket, derfor lavere lesbarhet.
Tilstandsgrad	TG1 – Svake symptomer

Risikovurdering

Skadeårsak og konsekvens	Potensielt tap av puss med dekor.
--------------------------	-----------------------------------

Anbefalte tiltak

Type konserveringstiltak	Moderate tiltak/ ytterlige undersøkelser
Tiltaksbeskrivelse	Pusskonsolidering, lokalt. Finavdekking av kikkehull.
Konsekvensgrad	KG2 – På kort sikt, innen 2 år
Behov for stillas/plattform for anbefalt tiltak	Ja
Notat praktisk gjennomføring	Plassbygget stillas bak altertavle.
Anbefaling andre tiltak	/

Tilstandsgrad

TG1 – Svake symptomer

Konsekvensgrad

KG2 – På kort sikt, innen 2 år

Fotodokumentasjon

Figur 5: Rester etter rød maling på østveggen.
Foto: NIKU

Figur 6: Flere rester etter skyggemaleri bak altertavle. Foto: NIKU

Figur 7: Kirkerommet sett mot øst. Rester etter skyggemalerier og røde malingsrester er på østveggen.
Foto: NIKU.

6.3 Tilstand romskall

Romskallet er nedbrutt og noe skitten.

På sikt anbefales rensing av veggoverflatene, med enkelte pussreparasjoner.

7 Definisjoner

Alfabetisk rekkefølge.

Bevaringsgrad/ Integritet

Hvor mye av det opprinnelige maleriet er bevart, samt omfang og kvalitet av sekundære tilføyinger/retusjer.

Fresco-teknikk: Veggmaleri malt på fersk puss, og uten at et annet bindemiddel enn kalken fra pussen er brukt.

Grundig tilstandsvurdering: På omfattende verk vil det være nødvendig med en grundig tilstandsvurdering med arkivsøk, kartlegging av skader og skadeomfang, undersøkelse av originale materialer, maleteknikk og tidligere restaureringer. I et videre trinn kan dette føre til et forprosjekt med undersøkelser av spesielle skadefenomener og metodeutvikling. I tilfeller der skadeomfanget av et muralmaleri var enkelt å avklare under befaringen, ble behandling anbefalt direkte.

Kalkmaleri: I Norge har man tradisjonelt omtalt eldre veggmalier på mur i de middelalderske steinkirkene som *kalkmalier*, uavhengig av hvilke maleteknikker som er brukt og når de ble malt. Og i denne sammenhengen er det naturlig å forstå uttrykket *kalkmaleri* i denne tradisjonen, og ikke som en beskrivelse av hvilken maleteknikk som er brukt.¹ Fellesnevner for de norske *kalkmalier* er at de er malt på et kalkbundet underlag, som oftest en kalkslemming, og at de befinner seg i en middelaldersk steinkirke. Likevel er det viktig å påpeke at det i de norske kirkene finnes tre andre typer muralmalier: Limfarge (vannløselig bindemiddel), oljemaling og tørr påføringsmetode (rødkritt/kullstift).

Konsekvensgrad iht. Standard NS-EN 16096:2012

I hvilken grad det er viktig å få gjennomført anbefalte tiltak raskt.

KG0 – På lang sikt

KG1 – På middels lang sikt (innen 5 år)²

KG2 – På kort sikt (innen 2 år)

KG3 – Strakstiltak (umiddelbart og innen et år)

Limfarge: I denne sammenhengen brukes limfarge, når maleriet er utført med en bindemiddel som fortsatt vannløselig. Dette er relevant for behandling.

Muralmaleri: I denne rapporten brukes uttrykket for maleri malt direkte på vegg, hvelv eller annen fast konstruksjon utført i mur, og uavhengig av maleteknikk.

Risikovurdering: mulige skadeårsaker og konsekvens: «Identifisering, analyse og vurdering av trusler som kan endre betydning, og sannsynlighet for at de kan inntreffe» (NS-EN 15898:2011, s 9)

¹ Uttrykket *kalkmaleri* brukes også for én viss type maleteknikk der pigmenter påføres et nylig påført, tynt kalkhvitting- eller kalkslemmingslag (Knoepfli et al. 1990, s. 23). Ved denne teknikken vil pigmentene bindes til underlaget gjennom karbonatisering (kjemisk prosess ved herding av kalk og kalkmørtler) på samme måte som ved freskoteknikk. Dette er ikke nødvendigvis tilfelle ved de norske *kalkmalierene*. Her kan man også finne andre bindemidler enn kalk.

² Tidsperspektivet er veiledende, og angitt av NIKU.

Romskall: Alle innvendige veggoverflater i et rom samlet.

Secco-teknikk: Veggmaleri malt på avbundet og tørt underlag. Pigmenter er påført ved bruk av et bindemiddel, som for eksempel kalk, animalsk lim, egg eller kasein.

Tilstand: Fysisk status for et objekt på et gitt tidspunkt (jf. Norsk standard NS-EN 16096:2012). Tilstanden knyttes til den bevarte og restaurerte dekoren, dvs. inkludert suppleringer og retusjer.

Tilstandsgrad iht. Standard NS-EN 16096:2012

Tilstandsgradering skal baseres på en samlet vurdering av alle relevante symptomer.

TG0 – Ingen symptomer

TG1 – Svake symptomer

TG2 – Vesentlige symptomer

TG3 – Kraftige eller alvorlige symptomer

I tillegg brukes av Riksantikvaren TG9 – Ukjent tilstand, i tilfeller der objektet ikke var tilgjengelig under befaringen.

Tilstandsregistrering: Med tilstandsregistrering menes i denne sammenhengen, at det gjøres en enkel visuell og haptisk undersøkelse for å definere tilstandsgrad og konsekvensgrad.

Tørr påføringsmetode: Enkelte merker og tegn, samt skipsbilder kan være utført med en tørr påføringsmetode, dvs. ved bruk av rødkritt, kullstift eller lign.

Type konserveringstiltak kan være: ingen tiltak, mindre tiltak/ overvåking/ forebyggende konservering, moderate tiltak/ ytterlige undersøkelser, omfattende tiltak basert på diagnose. kategoriene er basert på tiltaksklasser i hht Standard NS-EN 16096, og er omdefinert for konservering. I tillegg brukes "tilstandsregistrering", dersom objektet ikke var tilgjengelig under befaring til å si noe om tilstanden (TG9).

8 Referanser

Knoepfli, Albert, Oskar Emmenegger, Manfred Koller, André Meyer. *Reclams Handbuch der künstlerischen Techniken. Bd. 2 Wandmalerei, Mosaik*. Stuttgart, 1990

Norges kirker, nettside. <https://norgeskirker.no/>

Kulturminnesøk, nettside <https://www.kulturminnesok.no/>

Kulturminnesøk driftes av Riksantikvaren og er basert på data fra kulturminnesdatabasen Askeladden, samt bidrag fra brukere over hele landet.

Kirkesøk, nettside <https://kirkesok.no/>

Kirkesøk driftes av KA Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter. Nettstedet inneholder alle kirker som hører til under Den norske kirke. Dataene hentes fra Kirkebyggdatabasen, som også driftes av KA. Kirkebyggdatabasen er et lukket fagsystem for kirkebyggforvaltere på lokalt, regionalt og sentralt nivå.

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Rapport 325

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736, Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112, Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00